

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Præmittitur quod apud omnes est certum, & difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

negatio difformitatis cum præceptis aliarum virtutum: unde potest studio talis bonitas moralis non convenire, vel ratione contrarietatis cum regulis studiositatis, vel ratione difformitatis cum regulis aliarum virtutum: quando primo modo non convenit, malitia contra studiositatem reperitur in actu studij; quando autem secundo modo, est in tali actu negatio bonitatis moralis virtutis studiositatis, non verò malitia contra hanc virtutem.

137. Dices: Bonitas moralis studiositatis consistit in conformitate cum regula illius: Ergo si studium in illo casu est conforme tali regulæ, gaudet bonitate morali studiositatis; & si non conformatur illi, est malus malitiâ oppositâ tali virtuti.

Respondeo primò, bonitatem moralem petere formalem conformitatem actûs cum regulâ; ut autem actus malus non sit, sufficere materialem conformitatem, quia hæc sola præcipitur. Cæterum quando studium influit in omissionem culpabilem, est solum materialiter conforme regulæ studiositatis, & idè nec est bonum bonitate morali studiositatis, nec malum malitiâ illi oppositâ.

Vel secundo respondeo, ad bonitatem moralem studiositatis requiri conformitatem cum regula illius directè, & de connotato negationem difformitatis cum præceptis aliarum virtutum: unde licet voluntas studendi sit in casu allato conformis regulis studiositatis, non gaudet tamen honestate morali illius, quia est difformis regulæ religionis.

§. IV.

Corollaria notatû digna.

138. **E**X dictis intelliges actum qui est causa omittendi, & ipsa omisionem, non solum unum specie, sed etiam numero peccatum moraliter reputari; nisi aliàs actus, qui est causa omittendi, ex sua specie & objecto sit malus; unde in confessione non est necesse explicare actum ex quo causatur omisionem, si ex sua specie & objecto non sit malus, sed sufficit ipsam actûs debiti omisionem declarare.

Patet hoc corollarium: Nam ita se habent actus qui est causa omittendi, & ipsa omisionem, sicut actus interior voluntatis, & actus exterior ab eo causatus, vel sicut imperium, & actus imperatus: Atqui actus interior & exterior non sunt duo numero peccata, sed ex illis unum numero peccatum in genere moris confurgit, quod in interiori incipit, & in exteriori consummatur, ut in tractatu de moralitate actuum humanorum visum est: item imperium & actus imperatus, v. g. intentio & electio, moraliter loquendo unum tantum numero peccatum censentur; quia ubi sunt multa propter unum, præsertim in moralibus, non censentur esse nisi unum, ut docet D. Thomas in 2. dist. 42. qu. 1. art. 1. his verbis: *Contingit esse actus plures secundum quod ad genus nature referuntur, qui tamen sunt unum secundum quod in genere moris considerantur; ut patet in eo qui furatur, quia omnes actus ejus qui ad finem furis ordinantur, peccatum sunt, cum mala intentione fiant; qui possunt valde multi esse, & tamen omnes computantur ut unum peccatum; quia non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem in unum perversum finem ordinantur.* Ergo actus qui est cau-

A sa omittendi, & ipsa omisionem, unicum numero peccatum moraliter reputantur.

Ex quo inferes, quod licet actus, qui est causa omittendi, materialiter & in esse physico commissio sit, utpote actus realis & positivus; formaliter tamen & in esse moris, seu in ratione peccati, non debet dici commissio, sed omisionem. Ratio est, quia ut jam ostendimus, prædictus actus constituit unum peccatum cum omisionem: Sed peccatum per omisionem constitutum, absolute est peccatum omisionem, & non commissio: Ergo & actus qui est causa omittendi, moraliter & in esse peccati consideratus, non est commissio. Unde si absolute de prædicto actu queratur, an sit omisionem vel commissio? congruè respondebitur esse omisionem, & non omisionem. Si autem inquiratur, quodnam peccatum sit? respondendum est, esse peccatum omisionem, & non commissio.

ARTICVLVS IV.

An omittens ex causa voluntaria, peccet non solum quando apponit causam, sed etiam quando de facto omittit?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum, & diffusius resolvitur.

SUPPONIMVS tanquam certum, quod omittens actum debitum peccat, cum voluntariè apponit causam omisionem culpabili, etiam si de facto non sequatur omisionem: v. g. ille qui horâ matutinâ somno se tradit, prævidens quod non evigilabit usque ad vesperam, subindeque quod sacrum omittet, peccat cum voluntariè somno se tradit, etsi fortè postea contingat ipsum ab aliquo evigilari, & sacrum non omittere. Nam voluntas expressa omittendi actum debitum verè est peccatum, etiam si de facto non subsequatur omisionem: sicut voluntas furandi, vel occidendi, peccatum est, quamvis de facto nec furtum, nec homicidium sequatur: Ergo pariter voluntas interpretativa aut virtualis omittendi actum debitum, peccatum erit, quamvis non sequatur omisionem de facto. Atqui (subsumo) qui dat causam omisionem culpabili, virtualiter & interpretativè vult omisionem: Ergo peccat cum dat causam omisionem culpabili. Unde solum difficultas est, an etiam peccet quando de facto ponitur ipsa omisionem: cum enim interdum non sit tunc sui compos, & careat usu rationis & libertatis, ut patet cum quis instante præcepto audiendi missam, dormit, vel ebrius est; videtur esse incapax peccandi, & ipsa omisionem non videtur posse esse in seipsa formaliter peccatum, sed duntaxat in sua causa, in qua est voluntaria. Ita sentiunt ex antiquis D. Bonaventura, A lensis, Major, Paludanus, & ex Recentioribus Curiel, Vazquez, Granada, & alij. Nihilominus

Dico: Omisionem in somno contingens, verè imputatur ad culpam, tempore quo instat præceptum, & non solum est effectus peccati. Ita communiter docent nostri Thomistæ, quibus subscribunt Suarez, Valentia, Salas, Lorca, & plures alij.

Probatur primò conclusio autoritate divi Thomæ, qui eam pluribus in locis docet, præsertim 2. 2. qu. 79. art. 3. ad 3. his verbis: *Dicunt*

Dist. 7. art. 1.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.

232.

233.

234.

235.

236.

237.

238.

239.

240.

241.

242.

243.

244.

245.

246.

247.

248.

249.

250.

251.

252.

253.

254.

255.

256.

257.

258.

259.

260.

261.

262.

263.

264.

265.

266.

267.

268.

269.

270.

271.

272.

273.

274.

275.

276.

277.

278.

279.

280.

281.

282.

283.

284.

285.

286.

287.

288.

289.

290.

291.

292.

293.

294.

295.

296.

297.

298.

299.

300.

301.

302.

303.

304.

305.

306.

307.

308.

309.

310.

311.

312.

313.

314.

315.

316.

317.

318.

319.

320.

321.

322.

323.

324.

325.

326.

327.

328.

329.

330.

331.

332.

333.

334.

335.

336.

337.

338.

339.

340.

341.

342.

343.

344.

345.

346.

347.

348.

349.

350.

351.

352.

353.

354.

355.

356.

357.

358.

359.

360.

361.

362.

363.

364.

365.

366.

367.

368.

369.

370.

371.

372.

373.

374.

375.

376.

377.

378.

379.

380.

381.

382.

383.

384.

385.

386.

quidam quod tunc incipit peccatum omissionis, A
quando aliquis se applicat ad actum illicitum &
impossibilem cum illo actu ad quem tenetur.
Sed hoc non videtur verum: quia dato quod exci-
taretur per violentiam, & iret ad matutinas,
(affert in exemplum aliquem qui sero se inebriavit,
& non potest surgere ad matutinas, ut
debet) non omitteret: unde patet quod procedens
inebriatio non fuit ommissio, sed omissionis causa.
Unde dicendum est, quod ommissio incipit ei imputari
ad culpam, quando fuit tempus operandi,
tamen propter causam precedentem, ex qua ommissio
sequens redditur voluntaria. Quibus verbis
S. Doctor non solum conclusionem nostram expressit,
sed etiam rationem fundamentalem ipsius insinuavit.

Nam ut aliquid sit in se formaliter peccatum,
sufficit quod indirecte & in sua causa liberum &
voluntarium sit: Sed ommissio facti, contingens
in somno, indirecte & in sua causa voluntaria est;
cum supponamus omitterentem, quando se somno
dedit, illam praevidisse: Ergo illa in se formaliter
peccatum est, subindeque omitterens non solum
peccat quando apponit causam, sed etiam quando
de facto omittit, etsi tunc dormiat, & sui compos
non sit. Minor & Consequentiae patent: Major
autem, in qua est difficultas, variis exemplis
declaratur & suadet. In primis enim pollutio
nocturna in somno contingens, licet non sit in
se formaliter libera & voluntaria, quia tamen
est libera & voluntaria in sua causa, puta in
turpi cogitatione, vel in tactu impudico, aut
alio consimili actu, peccatum est, ut docet
S. Thomas 3. p. qu. 80. art. 7. Item si quis
voluntarie se inebriet, aut somno committat,
praevidens quod in ebrietate vel in somno
faciet homicidium, non solum peccat quando
dat causam, sed etiam quando de facto occidit,
quamvis tunc nullam habeat libertatem
formalem: quia scilicet talis occisio in sua
causa libera & voluntaria est: unde si occidat
clericum, manet excommunicatus, ut docet
Glossa in cap. Mulieres de sentent. excom.
Paludanus in 4. dist. 18. qu. 3. art. 2. Sylvester
verbo excommunicatio num. 3. & alij. Similiter
si virgo eo animo se inebriet, aut somno
committat, ut ebria vel dormiens a viro
desoretur, non solum peccat quando se inebriet,
vel somno committit, sed etiam in ipsa
desolatione; cum per illam amittat irreparabiliter
virginitatem, quae extra matrimonium non nisi
per peccatum amittitur, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 252.
art. 3. & in 4. dist. 33. qu. 3. art. 1. Denique
quando aliquis peccat ex ignorantia, actus
peccati est solum indirecte voluntarius, & in
sua causa, nempe in ignorantia: Ergo ad
peccatum sufficit voluntarium indirectum &
in causa.

442. Confirmatur: Non plus voluntarij requiritur
ad peccandum, quam ad merendum, vel ad
valide recipiendum aut conficiendum sacramen-
tum: Sed ad merendum, & ad recipiendum aut
conficiendum valide sacramentum, sufficit
voluntarium indirectum & in causa: Ergo &
ad peccandum. Major patet: Minor probatur
quoad primam partem. Martyr in instanti
mortis meretur coronam martyrij, aut saltem
in eo instanti in quo vulnus lethale recipit,
in quo tamen multoties potest esse privatus
rationis usu ex inflato vulnere; ex eo autem
meretur, quia voluntarie sustinuit sibi
vulnus illud infligi: Ergo ad merendum
sufficit voluntarium indirectum & in
causa. Quoad secundam partem etiam
suadetur:

Si aliquis habeat intentionem suscipiendi
baptismum, & ea non retractata incidat in
amentiam, & sic baptizetur, validum
recipiet sacramentum, & vere baptizatus
erit. Item Sacerdos, qui animo celebrandi
accedit ad altare, & mente distractus,
ac sine advertentia, verba consecrationis
profert, vere conficit sacramentum, ut
communiter docent Theologi; & nihilominus
illa prolatio non est formaliter libera in se,
sed tantum virtualiter vel in causa, quia
libertas formalis nequit esse sine
formali advertentia: Ergo ad valide
recipiendum vel conficiendum sacramentum,
sufficit voluntarium indirectum & in causa.

143. Probatur secundo conclusio ex duplici absurdo
& inconvenienti, quod sequitur ex adversa
sententia. In primis enim si omittere
sacrum tempore somni ex causa voluntaria,
non esset in se formaliter peccatum, sed
duntaxat peccati effectus, non esset etiam
peccatum velle sic omittere, & talem
omissionem desiderare: Sed hoc dici
nequit: Ergo nec illud. Minor patet,
Sequela Majoris probatur. Effectus
peccati, qui in seipsis peccata non sunt,
sed tantum in sua causa, licite possunt
desiderari; licet enim mulieri, quae per
adulterium concepit, desiderare partum,
quamvis sit effectus peccati adulterij,
& peccatum in illo. Item licet ei qui
contra Ecclesiae praeceptum comedit
carnes feria sexta, desiderare nutriri
ex illis & augeri, quamvis huiusmodi
nutritio & augmentatio sint effectus
comestionis peccaminosae: Ergo si
omissio facti, tempore somni ex causa
voluntaria contingens, non sit in se
formaliter peccatum, sed tantum effectus
peccati, licite desiderari poterit.

144. Deinde si talis ommissio non esset in se
formaliter peccatum, sed tantum in sua
causa, non esset necessarium illam in
confessione explicare, sed sufficeret
exprimere causam ex qua secuta est:
At hoc dici nequit, cum sit contra
communem usum & poenitentium
timorata conscientiae, & prudentium
Confessariorum, qui de huiusmodi
omissionibus externis, post manifestationem
affectuum, solent interrogare poenitentes:
Ergo &c.

145. Probatur tertio conclusio: Si esset lata
excommunicatio adversus eos qui non
audiunt missam in die festo, nullus
eam incurreret propter solam
volitionem non audiendi, nec propter
solam causae appositionem, sed tantum
quia tempore quo obligat praeceptum,
non poneret actum debitum, seu non
audiret sacrum: Ergo cum
excommunicatio incurratur propter
peccatum completum, consummatum, &
perfectum, tunc esset formaliter &
complete peccatum omissionis, non
vero quando voluntarie poneretur
causa illius.

146. Denique suaderi potest conclusio: Iste
actus, Volo omittere sacrum in die festo,
cum fuero somno aut ebrietate correptus,
malus & peccaminosus est: Ergo &
ipsa ommissio facti, in somno aut
ebrietate voluntaria contingens,
peccaminosa erit. Antecedens est
certum: Consequentia vero probatur,
Bonitas & malitia actus voluntatis,
dependet ex objecto, seu ex re volita;
unde repugnat aliquem actum
voluntatis habere malitiam, nisi res,
directe vel interpretative volita,
mala sit: Sed objectum huius
actus, Volo omittere sacrum in die
festo, cum fuero somno aut ebrietate
correptus, est ipsa ommissio facti,
in somno aut ebrietate voluntaria
contingens: Ergo

Ergo si talis actus sit malus & peccaminosus, A ipsa quoque omisso sacri in somno aut ebrietate voluntaria contingens, mala & peccaminosa erit, subindeque peccatum, & non solum peccati effectus

s. II.

Solvuntur objectiones.

147. **O**BJICIES primò: De ratione actualis peccati est libertas actualis: At omisso in somno eveniens, non est actualiter libera: Ergo nec actuale peccatum. Major videtur certa: quia peccatum eatenus est peccatum, quatenus est voluntarium & liberum: Ergo nequit esse actuale peccatum sine libertate actuali. Minor autem probatur multipliciter. Primò, illud est actualiter liberum, quod est actu in hominis potestate quoad esse & non esse: At omisso in somno non sic subjacet hominis potestati: Ergo non est actu libera. Secundò, Absque actuali iudicio rationis non stat actualis libertas: At in somno non est actu iudicium rationis: Ergo nec est libertas actualis. Tertio, Libertas non convenit intrinsicè omissioni exteriori, sed extrinsicè per denominationem ab actu interiori voluntatis intrinsicè libero: At in somno nullus existit actus voluntatis interior, intrinsicè liber: Ergo nec omisso exterior esse potest actu libera per denominationem extrinsecam.

148. Respondeo distinguendo Majorem: de ratione actualis peccati est libertas actualis, in se vel in causa, concedo Majorem: in se semper, nego Majorem: ut enim in prima probatione conclusionis ostendimus, & variis exemplis declaravimus, ut aliquid sit formaliter & actualiter peccatum, sufficit quod indirectè & in sua causa voluntarium sit & liberum. Similiter distinguo Minorem: omisso in somno eveniens non est actualiter libera, in se, concedo Minorem: in sua causa, nego Minorem. Ad cujus primam probationem, quatenus distinctioni traditè obstatè potest, respondeo veram esse Majorem de actu libero in se, falsam autem de libero solum in causa; ad hoc enim sufficit fuisse in hominis potestate ponere & non ponere causam, etsi causam semel positam non subit ejus potestati quoad esse & non esse: cum enim hæc impotentia ex causa homini libera & voluntaria oriatur, obstatè nequit actualiter libero in causa, etsi obstatè actualiter libero in se.

Ad secundam probationem distinguo Majorem: absque actuali iudicio rationis non stat actualis libertas, in se, concedo Majorem: actualis libertas in causa, & per denominationem ab illa, nego Majorem; ad hunc enim modum libertatis sufficit præcessisse iudicium indifferens ad liberam volitionem causa: & concessa Minori, distinguo Consequens distinctione Majoris.

Ad tertiam concessa Majori, distinguo Minorem: in somno nullus existit actus interior voluntatis, existentia physicà, concedo Minorem: existentia morali, nego Minorem, & Consequentiam. Nam licet actus voluntatis, quo fuit volita causa omissionis, non existat physicè in somno, existit tamen moraliter, quatenus prius extitit, & retractatus non est, & ab illo sic existente denominatur omisso peccaminosa & libera per denominationem extrinsecam.

149. Instabis: Ex hac doctrina & solutione sequitur omissionem contingentem in somno, solum

Tom. III.

esse peccaminosam in causa, non verò in seipsa: Sed hoc non est dicendum, aliàs incidemus in sententiam quam impugnamus, cum Adversarij non negent talem omissionem esse peccatum in causa, sed tantum in se ipsa: Ergo &c. Sequela Majoris probatur: Eatenus aliquid est peccatum, quatenus est voluntarium: Ergo si omisso contingens in somno non sit voluntaria in se, sed in sua causa, non erit peccaminosa in se, sed tantum in causa.

Respondeo distinguendo sequelam Majoris pro secunda parte: sequitur esse peccaminosam solum in causa, non verò in seipsa, à se, concedo sequelam: non verò in seipsa, à causa denominante, nego sequelam Majoris; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Magnum igitur inter nostram & Adversariorum sententiam discrimen intercedit: Adversarij enim taliter docent omissionem esse peccaminosam in causa, quòd denominatio peccati sistat in causa, nec transeat à causa ad omissionem in se, secundum quod à statu intra causam distinguitur: nos verò non ita, sed dicimus denominationem peccati non sistere in causa, sed transire ad omissionem in se, hoc est quatenus à causa distinguitur; non ita quod ipsi in se conveniat malitia à se, sed quod ipsi conveniat malitia in se, dependentèr à causa, in qua libera & voluntaria est.

Objicies secundò, & simul instabis contra præcedentem doctrinam: Non minor libertas requiritur ad peccandum, & demerendum, quam ad merendum: Sed ad merendum non sufficit libertas in causa; aliàs posset dormiens, per actum quem ex causa voluntaria exercet, in somnis mereri: Ergo neque hujusmodi libertas sufficit ad peccandum.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem: nam etiam ad meritum sufficit libertas virtualis & in causa, si detur respectu actus boni: David enim dum actu vulneravit lapide Philisthæum, actu meruit, etiam si infixio illius vulneris non fuerit ei libera in se ipsa, sed tantum in sua causa, nempe in emissionem lapidis; semel namque jacto lapide, non amplius fuit in potestate ejus Philisthæum non vulnerare. Eodem modo si quis dormiens exerceat ex causa voluntaria actum circa bonum objectum, nullà circumstantià vitiatum, & qui in vigilia fuerit per se intentus, satis probabile est posse talem actum denominari bonum & meritorium extrinsicè à bonitate & merito ipsius causæ, ut insinuat S. Thomas qu. 28. de veritate art. 3. ad 7. Si quis etiam se traderet somno, cum voluntate patiendi martyrium, & postea durante somno in odium fidei occideretur, tunc mereretur coronam martyrij, quia intentio illa moriendi pro Christo, moraliter tunc perseveraret, neque per somnum inerrumperetur.

Objicies tertio: Si ebrius aut dormiens ratione actus præcedentis possit in somno & ebrietate peccato commissionis aut omissionis peccare, poterit etiam sacerdos ebrius aut dormiens conficere sacramentum, si ante somnum aut ebrietatem habuerit intentionem consecrandi, & faciendi quod facit Ecclesia: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud. Sequela probatur: Non minor requiritur libertas ad peccandum, quam ad conficiendum sacramentum: Ergo si libertas in causa sufficiat ad peccandum, sufficiet etiam ad validè consecrandum:

D d d

150.

151.

152.

153.